

**Житомирський
державний
університет імені
Івана Франка**

**Тернопільський
національний
педагогічний
університет імені
Володимира
Гнатюка**

**Київський
столичний
університет імені
Бориса Грінченка**

Littera Scripta Manet:

**Нові тенденції у перекладознавстві,
філології та лінгводидактиці у контексті
глобалізаційних процесів**

**Матеріали 3-ї Всеукраїнської науково-практичної
конференції здобувачів та молодих учених**

Житомирський державний університет імені Івана Франка,
5 листопада 2025 року

Житомир 2025

УДК 81'255:81'42:001.891

Н-76

*Рекомендовано до друку рішенням вченої ради
Житомирського державного університету
імені Івана Франка від «28» листопада 2025 року,
протокол № 22*

Рецензенти:

Антонюк Н. М., кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, доцент, доцент кафедри теорії і практики перекладу з англійської мови Навчально-наукового інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Могельницька Л.Ф., кандидат філологічних наук, доцент, декан факультету педагогічних технологій та освіти впродовж життя Державного університету «Житомирська політехніка»;

Соловйова Л.Ф., кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов Поліського національного університету.

Littera Scripta Manet : зб. наук. пр. за матеріалами 3-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів та молодих учених "**Нові тенденції у перекладознавстві, філології та лінгводидактиці у контексті глобалізаційних процесів**" / за ред. Полховської М. В., Борисенко Н.Д., Мосієнко О. В., Лисецької Ю. В. Житомир : ЖДУ ім. Івана Франка, 2025. Вип. 11. 406 с.

Збірник містить матеріали доповідей учасників 3-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, здобувачів та молодих учених «Нові тенденції у перекладознавстві, філології та лінгводидактиці у контексті глобалізаційних процесів», яка відбулася 5 листопада 2025 року в Житомирському державному університеті імені Івана Франка в межах відзначення Міжнародного дня науки. Теми доповідей охоплюють лінгвістичну, перекладознавчу та лінгводидактичну галузі.

Матеріали друкуються в авторській редакції. За достовірність фактів, цитат,

власних імен, посилань на наукові та літературні джерела, інші відомості відповідають автори публікації.

Думка редакції може не збігатися з думкою авторів.

©Колектив авторів,2025

© Житомирський державний університет імені Івана Франка, 2025

114. **Сорока А.** Institutional constraints and personal agency in the linguistic development of contemporary British royal discourse based on Prince William and Prince Harry's public speeches 325
115. **Стаднік М.С.** Переваги використання коміксів для формування англомовної лексичної компетентності учнів старших класів 328
116. **Ступинець Х. В.** Проблемні аспекти перекладу гумору в книзі Террі Пратчетта «Химерне сяйво» 330
117. **Темборовська І. В.** Фразеологічні одиниці з компонентом на позначення явищ природи: перекладацький аспект 334
118. **Ткачук Ю. О.** Стратегії доместикації та форенізації в українському перекладі роману Колін Гувер *It Ends With Us* 336
119. **Толкач Б. О.** Переосмислення філології в умовах трансформації ринку праці 339
120. **Унгурян О.М.** Роль контексту у відтворенні багатозначних слів у перекладі 342
121. **Федірко С. А.** Lexical Competence Of Primary School Students 345
122. **Феттер М. Р.** Особливості відтворення англомовних назв анімаційних фільмів в українському перекладі 348
123. **Філоненко О.** Житомирський державний університет імені Івана Франка Лексико-граматичні особливості перекладу субтитрів 352
124. **Хома Р. І.** Структурно-семантичні особливості англійсько-українського перекладу військових неологізмів 355
125. **Хурс С. С.** Категорія умовності в сучасній лінгвістиці: до питання семантичних та граматичних ознак 358
126. **Цісар А. О.** Інтерсеміотична природа драми: переклад сценічних приміток та прагматичних компонентів 361
127. **Чайковська А. Т.** Прийоми перекладу стилістичних засобів у промові Сергія Жадана на врученні Премії миру 364
128. **Чепелєва Г. Б.** Проблема міжкультурної адаптації гумору в художньому перекладі 367
129. **Шакланова Є. О.** Проблема ретрансляції культурних реалій у художньому перекладі 369
130. **Шамрай Т. В.** Переклад пісень через призму культурних відмінностей 372
131. **Шароватова М. С.** Developing Students' Foreign Language Speaking Competence in the Process of Cooperative Communication in the EFL Classroom 375
132. **Шаясюк С. С.** Rendering Cultural Allusions In the Children of Paradise by Camilla Grudova 378
133. **Швидка-Плутус С. В.** Комунікативні стратегії англійськомовних запозичень в сучасній іспанській мові на матеріалі мережі TikTok 382
134. **Шевцова А. Ю.** The Role of the Idioms Etymology and Origin in Their Correct Understanding and 384
135. **Шеремета І. В.** Когнітивна метафора страху в українських перекладах сучасної англомовної прози 387

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ ГУМОРУ В КНИЗІ ТЕРРІ ПРАТЧЕТТА «ХИМЕРНЕ СЯЙВО»

Актуальність проблеми. У сучасному перекладознавстві поширеною проблемою є переклад гумору. На сьогодні здійснюється велика кількість наукових досліджень щодо мовних засобів створення та перекладу гумору. Перед перекладачами постає проблема ефективного та доцільного відтворення гумору зі збереженням гумористичного ефекту мови оригіналу.

Виклад основного матеріалу. Гумор є невід'ємною частиною літературних творів, зокрема англійських. Основною метою використання гумористичних елементів у творах письменниками є передача національного колориту, особливостей певної культурної епохи.

Під час перекладу англійських творів, особливо гумористичного спрямування, у перекладача можуть виникати певні труднощі, зокрема якісної передачі гумористичної сюжетної лінії зрозумілої для читача. Англійський гумор є досить своєрідним. Англійці вміють посміятися не тільки над оточуючими людьми, але й над самими собою.

Складності перекладу гумору полягають у тому, що перекладач повинен донести гумористичний зміст до конкретного читача, вміло адаптувавши переклад українською мовою. Часто одна ситуація є різною для англійської та української аудиторії читачів – що є комічним в одній ситуації, не є комічним у іншій. Такі відмінності у сприйнятті залежать від особливостей менталітету, традицій, загальновідомих культурних понять тощо. Основне завдання, що постає під час перекладу творів цього жанру, є точне відтворення усіх складових, зберігаючи при цьому унікальний та неповторний стиль автора, який виражає свої думки, ідеї

через гумористичну форму, впливаюч за допомогою гумору на читача (Черник, 2023, 131).

Під час перекладу англомовних творів з елементами гумору перекладач має враховувати наступні особливості: авторську установку щодо гумористичного спрямування твору; національний характер та специфіку гумору; врахування авторських прийомів та засобів мовностилістичного оформлення гумору; використання доречних засобів рідної мови тощо.

Гумористичні елементи, які виникають у творі ситуативно, не потребують від перекладача брати до уваги весь контекст твору. А ось гумор, що пов'язаний із позамовним середовищем, вимагає більш ретельної роботи та орієнтування на всю сюжетну лінію.

Террі Пратчетт – це відомий письменник британського походження. Автор написав більше сорока книг популярної на весь світ збірки «Дискосвіт». Його твори належать до фантастичного дискурсу (літературний жанр фентезі), де живуть незвичні істоти з магічними можливостями. Художні твори такого спрямування знайомлять читача з широким колом проблем, наприклад: протистояння добра і зла; кохання та дружба; відстороненість людини від проблем сучасного суспільства.

У творах письменника простежуємо поєднання різних видів гумору. Основними формами комічного, які зустрічаються у творах Террі Пратчетта, є іронія, гумор, сарказм та сатира. Для передачі гумору автор використовує різноманітні засоби: фонетичні, лексико-семантичні і т.д. Для створення свого уявного світу письменник використовує комічний ефект.

Для нашого дослідження ми обрали роман Террі Пратчетта «Химерне сяйво» (1986р.), який насичений магічними явищами та сюжетними непорозуміннями. Кожен епізод твору є непередбачуваним та захопливим для читача. Твір сповнений численних алегорій та парадоксів.

Наведемо кілька прикладів використання автором іронії для зображення персонажів твору, як-от:

«Great A'Tuin the star turtle, shell frosted with frozen methane, pitted with meteor craters, and scoured with asteroidal dust. Great A'Tuin, with eyes like ancient seas and a brain the size of a continent through which thoughts moved like little glittering glaciers. Great A'Tuin of the great slow sad flippers and star-polished carapace, labouring through the galactic night under the weight of the Disc. As large as worlds. As old as Time. As patient as a brick» (3, с.5).

«Великий А'Туїн, космічна черепаха, чий панцир вкритий водневою памороззю, здірваний метеорами та виглянсуваний астероїдним пилом. Великий А'Туїн, чиї очі були наче два прадавні моря, а голова — завбільшки з цілий континент, через який думки пропливали немов малі іскристі глетчери. Великий А'Туїн — з масивними м'явими плавцями та панциром, що, мов дзеркало, відбивав зоряне сяйво, — неквапом рухався крізь темну млу міжгалактичного простору, несучи на собі Дискосвіт. Гігантський, як світи. Прадавній, як Час. Терплячий, мов цеглина» (2, с.5).

У процесі перекладу перекладач намагався передати всю іронію, що використав автор для зображення черепахи А'Туїн. Але залишаються деякі спірні моменти, зокрема заміна слова «*the star*» на «космічна», «*pitted with meteor craters*» на «панцир вкритий водневою памороззю».

На лексичному рівні ми спостерігаємо таку техніку перекладу, як транскодування та калькування. Наприклад: «*Disc*» – «Диск», «*Cori Celesti*» – «Корі Селесті», «*A'Tuin*» – «А'Туїн» тощо. У цьому випадку графічний зміст передається разом зі звучанням слова.

Також у деяких випадках ми простежуємо використання прийому синонімічних заміни, як-от:

«There are of course many famous books of magic. Some may talk of the Necrotelicomnicon, with its pages made of ancient lizard skin; some may point to the Book of Going Forth Around Elevenish, written by a mysterious and rather lazy Llamaic sect; some may recall that the Bumper Fun Grimoire reputedly contains the one original joke left in the universe» (3, с.9).

У перекладі наявні наступні заміни:

«Існує, звісно, чимало відомих магічних книг. Комусь, мабуть, спаде на думку «Некротелекомнікон», сторінки якого зроблені зі шкіри прадавньої ящірки; хтось може пригадати «Книгу виходу близько одинадцяті», написану таємничою і трохи лінивою сектою ламаїстів; а хтось, мабуть, згадає «Страшенно смішний гримуар», який, як вважають, містить єдиний справдешній жарт, що залишився у всесвіті» (2, с. 9).

Перспективи подальших досліджень ми вбачаємо у визначенні та вивченні засобів передачу національного гумору мови оригіналу у процесі перекладу комедійних жанрів.

Висновки. Отже, під час перекладу аналізованої книги перекладач має максимально точно відтворювати текст, враховуючи специфіку гумору обох країн. Для адекватного відтворення змісту тексту варто приділяти значну увагу емоційній насиченості тексту-оригіналу.

Література

1. Черник М. В. Особливості вираження гумору в перекладах фентезійних романів Террі Пратчетта. Наук.вісник Херсонського державного університету. 2023. № 1. С. 130-136.
2. Террі Пратчетт. Химерне сяйво. URL: <https://readli.net/chitat-online/?b=1239669&pg=1> (режим доступу: 12.10.2024)
3. Террі Пратчетт. The Light Fantastic. // Електронна бібліотека. URL: <https://booksfb2.com/?p=213082> (режим доступу: 12.10.2024)